Journal of New Ideas in The Geographical Sciences
https://sanad.iau.ir/journal/ntigs
ISSN: 2981-1473
Volume 2, Issue 4, February 2024, P125
Doi : https://doi.org/10.71787/1071787/ntigs.2024.1103720
Received: 25/02/2024 Accepted: 14/05/2024

IAU Mahshahr Branch

Social Identity and Its Effects on Threatening Social Cohesion in Urban Neighborhoods(Case Study: Mahshahr Port)

Sadigheh Aghajeri
M.A., Geography and urban planning, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran.

Mohsen Aghaei Juboni[1]
Assistant professor Department of Geography and urban planning, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran.

Abstract

Nowadays, the social aspects of cities have become a focus of urban planners. In urban planning, we need to move from a purely physical perspective to a multidimensional one that encompasses all dimensions. On the other hand, the neighborhood is one of the tools of urban planning; in fact, neighborhoods are more social and cultural units than geographical and physical ones. In the present study, considering the importance of social dimensions in urban planning, the factor of diversity of social identities in the city and the threatening factors of social cohesion at the neighborhood level of Mahshahr have been investigated. Accordingly, based on the descriptive-analytical method and field studies, the factor of social cohesion in the Mahshahr neighborhood was examined. Initially, two areas of old and new Mahshahr were selected as two neighborhoods, and then the questionnaire was randomly distributed among the residents of the neighborhood. Data analysis was performed using SPSS software, and using t-test and Pearson, the significant relationship between the components was investigated. The results show that social variables have a stronger relationship with the cohesion factor with a high correlation strength and a decrease in high error, and tribalism is recognized as the most important factor threatening social cohesion in the region.

Keywords: Social Cohesion, Tribalism, Sense of Place, Identity, Neighborhood, Mahshahr Port

1. Corresponding Author: aghaee2045@gmail.com

نشریه علمی اندیشه‌های نو در علوم‌جغرافیایی، دوره۲، شماره۴، تابستان ۱۴۰۳، صفحات: ۱-۱۸
شاپا: ۱۴۷۳-۲۹۸۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۶ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

Doi : https://doi.org/10.71787/1071787/ntigs.2024.1103720

هویت اجتماعی و اثرات آن در تهدید همبستگی اجتماعی محلات شهری (مطالعه موردی: بندر ماهشهر)

صدیقه آغاجری

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد ماهشهر،دانشگاه آزاد اسلامی،ماهشهر،ایران

محسن آقائی جوبنی

استادیارگروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد ماهشهر،دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر،ایران

چکیده

امروزه جنبه‌های اجتماعی شهرها مورد توجه برنامه ریزان شهری قرار گرفته است. در برنامه ریزی شهری باید از نگاه صرف کالبدی به نگاهی چند بعدی بود که کلیه ابعاد را در برمی گیرد. از طرف دیگر محله نیز به عنوان یکی از ابزارهای برنامه ریزی شهری است، در حقیقت محله ها بیشتر از آنکه واحدهای جغرافیایی و کالبدی باشند واحدهای اجتماعی و فرهنگی هستند. در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت ابعاد اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری به بررسی عامل تنوع هویت‌های اجتماعی درشهر و عوامل تهدید کننده همبستگی اجتماعی درسطح محلات ماهشهر پرداخته شده است. براین اساس با استناد به روش توصیفی- تحلیلی و بر مبنای بررسی‌های میدانی، عامل‌همبستگی اجتماعی در محله ماهشهر بررسی شد. در ابتدا دو منطقه ماهشهر قدیم و جدید دو محله انتخاب شدند و سپس پرسش –نامه میان ساکنین محله به صورت تصادفی توزیع گردید. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS، انجام شده است و با استفاده از آزمون تی و پیرسون به بررسی رابطه معنادار میان مولفه‌ها پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهدکه متغیرهای اجتماعی با شدت همبستگی قوی وکاهش خطای بالا، ارتباط بیشتری با عامل همبستگی دارد و قوم‌گرایی مهم‌ترین عامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی در منطقه شناخته شد.

کلمات کلیدی: همبستگی اجتماعی، قوم‌گرایی، تعلق مکانی،هویت، محله، بندرماهشهر

مقدمه

در نتیجهٔ فرآیند سریع شهرنشینی در اثر مدرنیته و شکل گیری پارادایم غالب اقتصاد صنعتی و مهاجرت روزافزون جمعیت روستایی به شهرهای بزرگ، تغییرات قابل توجهی را در ابعاد مختلف اجتماع شهری شاهد بوده ایم. سرنوشت اجتماع محلی در جوامع شهری، یکی از موضوعات اساسی جامعه شناسی مدرن از زمان شکل گیری مکتب شیکاگو است که رهیافت مذکور به مطالعات مهمی دربارهٔ اکولوژی انسانی، طراحی و احیای شهری انجامید(Delanti, 2003: 51). دانشمندان علوم اجتماعی از دیرباز دریافته بودند که مهمترین عامل بقای یک ملت، اتحاد و همبستگی اجتماعی و ملی آنهاست. در کنار یکدیگر قرار گرفتن آدمیان، زمانی می تواند نیروی مؤثری ایجاد نماید که در میان آنها رابطه ای به هم پیوسته و اندام وار حاکم باشد. استمرار و پایداری حیات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی یک جامعه در گرو انسجام و همبستگی بین اجزاء و عناصر سازندهٔ ساختار اجتماعی است(محمودی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۹۶). محققان اجتماعی عوامل مختلفی را برای توجیه بالا رفتن میزان و نیز تنوع یافتن انحرافات اجتماعی در شهرها ذکر می کنند که پرداختن به هر یک از آنها در جای خود بسیار مغتنم است، اما آنچه امروزه اهمیت بسیار دارد و کمتر مورد توجه قرار گرفته، پرداختن به بسترهایی است که زمینه های بروز انحرافات و آسیب های اجتماعی در شهرهای بزرگ را فراهم می آورد و آن کاهش همبستگی های اجتماعی در این شهرهاست(موسوی،۱۳۹۱: ۱۱۳). به دلیل گستردگی ابعاد و تغییر در ماهیت مسائل شهری و پیچیدگی آنها، نگاهی کل نگر و توجه به ابعاد و جنبه‌های مختلف مسائل شهری به منظور نیل به توسعه پایدار، امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. تحولات ساختاری و بروز مسائل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی مانند رشد سریع شهرنشینی، مهاجرت‌های روستایی لجام گسیخته به کلانشهرها و کاهش تجانس فرهنگی باعث شده است که تعاملات اجتماعی مردم در سطح محله به حداقل برسد و این خود آغاز بحران عدم وفاق و همبستگی اجتماعی است. در میان انبوه مهاجرانی که به حاشیه شهرهای بزرگ هجوم آورده‌اند، محله در مقام خاستگاه و بنیان شکل‌دهنده هویت ساکنین، قدرت تعیین کننده خود را از دست داده است(محمدپور، ۱۳۹۲: ۲٤). امروزه بستر اجتماعی محلات از نظر سرمایه و دارایی‌های نشأت گرفته از شبکه روابط ساکنین و نحوه تعامل آنها با همدیگر بسیار ضعیف و فقیر است و افراد، بیشتر از آنکه شهروند باشند باید آنها را مردم خطاب کرد؛ مردمی که به دلیل لمس تاریخ طولانی استبداد و رعیت‌بودگی، مقوله‌هایی از قبیل شهروند بودن، مسئول بودن، تکلیف داشتن و حقوق داشتن و تصمیم گیری را تجربه نکرده و با این مفاهیم نزیسته‌اند. علاوه بر این تاثیرات، نبود و یا کم بودن زمینه‌های مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، آنان را به افرادی منزوی تبدیل کرده است و در عوض شکل دادن به اجتماع شهروندان بیشتر به انبوهه‌ها و توده‌هایی می‌مانند که همیشه چشم انتظار انجام کار از سوی فرا دستان هستند. چنین بحرانی باعث شده است که مدیریت شهری نیز در مقام متولی سامان دادن به مسائل شهری، با مردمی منفعل روبرو باشد که با عدم مشارکت در فرآیندهای مدیریتی، هزینه‌های کلانی را به پروژه‌های مختلف تحمیل کنند. تاریخ مدیریت شهری در ایران نشان می‌دهد که مدیران بیشتر با دید مصرف کننده به مردم نگاه می‌کنند نه یک همکار. امروزه چنین بحرانی به چالش فرا روی مدیریت شهری تبدیل شده است که می‌توان برای پیشگیری از این بحران اقداماتی از قبیل: راهکارهایی همچون سرای محله، پایگاه‌های سلامت اجتماعی، گسترش فضاهای عمومی وغیره منجر به افزایش سطح تعامل ساکنین محلات با تکیه برتوانمندی‌ها و در صورت لزوم، توانمندسازی اجتماع محله –ای می‌شوند و می‌توانند مکانیسم‌های

معطوف به تقویت همبستگی و سرمایه اجتماعی شهروندان را باز آفرینی کنند(ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲). بنابراین در این پژوهش دو فرضیه مطرح شده است که به قرار زیز است:

- به نظر می‌رسد مؤلفه اجتماعی تأثیر زیادی بر همبستگی اجتماعی در سطح محلات بندر ماهشهر دارد.
- به نظر می‌رسد عوامل مختلفی درایجاد همبستگی اجتماعی در سطح محلات ماهشهر به عنوان عوامل تهدید کننده نقش دارند.

پیشینه تحقیق

سلجوقی وهمکاران(۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی تنوع هویت های اجتماعی در شهر وعوامل تهدید کننده همبستگی اجتماعی در سطح محلات زاهدان پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می دهد تنوع هویت اجتماعی در زاهدان از جمله بودن شغل و فرصت های سرمایه گذاری و اجناس خوب و قیمت مناسب می باشد که این عوامل در مهاجرپذیری این شهرتاثیر بسزایی داشته و باعث به وجود آمدن عدم اعتماد بین مردم ، بی بند باری ، عدم امنیت کافی ، اعتیاد و سرقت و وجود انواع فرهنگ های مختلف که به موجب آن باعث تهدید همبستگی اجتماعی در سطح محلات این شهر شده است.

یزدانی وهمکاران(۱۳۹۸) در مقاله‌ای باعنوان بررسی و تحلیل هویت محلات شهری باتاکید بر حس تعلق به مکان در محلات سیزده گانه حاشیه شهر اردبیل پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می دهد بین متغیرهای انسجام و تعامل اجتماعی با حس مکان ارتباط معنی دار مثبت و مستقیم برقرار می باشد. اما متغیرهای مشارکت اجتماعی، مسئولیت پذیری وآگاهی و دانش بر متغیر حس مکان تاثیری ندارد.

توحیدیان وهمکاران(۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان بررسی عوامل تهدید کننده‌ی همبستگی اجتماعی درسطح محلات تهران پرداخته است. نتایج بدست آمده، نشان می‌دهد که متغیرهای قوم‌گرایی، توسعه‌ی نابرابر، آگاهی ازحقوق شهروندی، احساس تبعیض، اجحاف و بی‌عدالتی، ابزارها و رسانه‌های ارتباطی واطلاعاتی، بر همبستگی اجتماعی تأثیر معناداری وجود دارند. و طبق رگرسیون سعی شده عوامل تهدید کننده ی همبستگی در قالب تحلیل مسیر، با ترسیم نیکویی برازش مُدل نظری پرداخته شود. دربیشترین وقویترین اثرات همبستگی اجتماعی، می توان به اثر مستقیم بر متغیرهای قوم گرایی(۰/٤۰٦) توسعه‌ی نا برابر(۰/۳٤۰) آگاهی از حقوق شهروندی(۰/٤۸۷) احساس تبعیض، اجحاف، بی‌عدالتی(۰/۳۸۰)، ابزارها و رسانه‌های ارتباطی و اطلاعاتی(۰/۳۱۸) اشاره نمود. این متغیر اثر غیرمستقیمی بر متغیر احساس تبعیض، اجحاف و بی عدالتی با وزن (۰/۲۱۸) دارد و بر متغیر توسعه ی نابرابر که جمعا وزنی برابر با ۰/۵۵۸ بر متغیر وابسته دارد اشاره دارد.

چنگیزی واحمدیان(۱۳۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی شاخص‌های هویت فضای شهری در بافت تاریخی با نمونه موردی بازار کرمان سعی دارند با هدف شناخت ماهیت هویت و با رویکردی پدیدارشناسانه بافت تاریخی بازار کرمان را که از قدمتی دیرینه برخوردار است تجزیه و تحلیل کند. نتایج تحقیق در این پژوهش حکایت از آن دارند که ترکیب مؤلفه های هویت بخش در سه بعد شکلی، معنایی و اجتماعی موجب شکل گیری هویت مکانی در فضای شهری بازار در ساختار تاریخی شهر کرمان شده است.

نقی‌زاده، طغیانی(۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان ضرورت مدیریت بحران های هویتی در فضاهای شهری با هدف بررسی کیفیت فضاهای شهری از زاویه هویت و بحران هویت و ایجاد بستری مناسب جهت تبیین ضرورت مدیریت بحران های هویتی در فضاهای شهری می پردازد و در نهایت به این نتیجه می رسد که هویت و بحران هویت در زندگی انسان و رابطه بین هویت و بحران هویت انسان، هویت و بحران هویت مکان به طور خاص و فضاهای شهری به طور عام دارای اهمیت می باشد.

اوجنگ و زکریا[1] (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان مفهوم ومعنای تعلق مکان و هویت در بازآفرینی محلات شهری مالزی پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد تهدید مدرنیزاسیون و بازسازی نامناسب مکان ها و محلات منجر به موضوع جدایی اجتماعی شده است. نقش فضاهای فرهنگی از طریق بررسی حس روانی به مکان های متعلق به زندگی افراد و ساکنان از گذشته تا امروز بسیار حائز اهمیت است.

ادگر[2](۲۰۱۱) معتقد است جوامعی که در آنها با تنوع منابع مواجه ایم به‌دلیل انعطاف‌پذیری بالاتر، تاب‌آورترند .او مهاجرت و استرس جابجایی قابل‌توجه جمعیت را اغلب نشانه‌ای از شکست تاب‌آوری اجتماع می‌داند چرا که مهاجرت اغلب بر زیرساخت–های اجتماعی هر جامعه اثرات منفی می‌گذارد .از سایر عناصر مؤثر بر تاب‌آوری اجتماعی، برطبق برداشت از نظریات ادگر، همکاری و مشارکت شهروندان، همبستگی اجتماعی، داشتن هویت واحد، حس تعلق، وجود امنیت و فراگیری اجتماعی را می‌توان استخراج نمود.

اسماعیل‌آیداسوریانا وهمکاران[3] (۲۰۰۸) در مقاله ای تحت عنوان مالزی به دنبال کشف ارتباط بین عناصر و ویژگی های ساخته شدهٔ شهر جدید با هویت ساکنان آن بوده اند ایشان با این اعتقاد که شهرهای جدید باید ترسیم کننده هویت متمایز خود، از طریق طراحی عناصر فیزیکی شان باشند، در نهایت به این نتیجه میرسند که حتی با طراحی منحصر به فردی که عناصرشهری) مثل خیابانها، مساجد، مکان های عمومی و ...) پوتراجایا دارد نتوانسته حس هویت را در ساکنین خود بر انگیزد و این شهر با بحران هویتی مواجه است که ناشی از این موضوع است که ساکنان به سختی به عناصر فیزیکی در مرحله تشخیص یک مکان اعتماد می کنند.

مبانی نظری

هویت اجتماعی[4]

برخی از پژوهشگران، نظریه هویت اجتماعی را همچون ترسیم خطی مستقیم تفسیر می‌کنند که هویت‌یابی با یک گروه اجتماعی را به جانبداری گروهی پیوند می‌دهد. برای مثال، چالرز استینگر و جان جست[5] اظهار می‌دارند که «مفروض بنیادین نظریه هویت اجتماعی عبارتست از اینکه اعضای درونگروه، در برابر گروه‌های دیگر، جانب گروه خودشان را می‌گیرند».

1-Ujang and Zakaria
2-Adger
3- Esmail Ida Suriana et al
4-Social Identity
5- Charles Stinger and John Jast

تفسیری که توسط دیگر پژوهشگران رد شده‌است. الکس هسلم[1] اظهار می‌دارد «اگر چه نسخه‌های بی‌حساب و کتابی از نظریه هویت اجتماعی مدعی‌اند «هویت‌یابی اجتماعی به طور خودکار منجر به تبعیض و تورش می‌شود»، اما در واقع، ... تبعیض و تضاد فقط در یک مجموعه محدود از شرایط روی می‌دهد». مرتبط کردن نظریه هویت اجتماعی با رقابت اجتماعی و جانبداری گروهی بخشی بدان جهت است که این نظریه در نخستین گزاره‌های خود مثال‌های تجربی از جانبداری گروهی آورد درحالی که راهبرد –های تمایز مثبت جایگزین (همچون خلاقیت اجتماعی) در آن مرحله محتویات نظری بودند. با این همه، در برخی از حلقه‌ها، این پیش‌بینی همبستگی سرراست میان روش و هویت‌یابی، عنوان تحقیرآمیز «نظریه هویت اجتماعی کم‌مایه» را پیدا کرده است(سلجوقی وهمکاران،۱۳۹۹: ۵).

تنوع هویت‌های اجتماعی در شهر

هویت اجتماعی در روانشناسی، ویژگی‌ها، باورها، شخصیت‌ها، مدلهای ذهنی یا باورهای شخصی افراد نسبت به خود، یا در یک گروه اجتماعی را تشکیل می‌دهند. روند هویت اجتماعی می‌تواند خلاقانه یا مخرب باشد. عوامل تأثیرگذار بر شکل‌گیری هویت اجتماعی انسانها شامل عوامل جغرافیایی، سیاسی و تاریخی، اقتصادی، عوامل فرهنگی و مؤلفه‌های تربیتی می‌باشند. هویت اجتماعی افراد اغلب از طریق مدل تولید و تغییر دائمی الگوی ارزش‌ها، نمادها، تاریخ، اسطوره‌ها و سنت‌هایی که میراث متمایز جوامع مختلف را تشکیل می‌دهند، شکل می‌گیرد. هویت اجتماعی مفهومی است که می‌خواهد تعارضات موجود در هویت‌های گروهی را به نوعی کاهش داده و آنها را تحت یک هویت اجتماعی، همگرا سازد و انگیزه همکاری، همدلی و همزیستی را میان افراد جامعه فراهم نماید. اریک اریکسون[2] نخستین فردی بود که هویت اجتماعی افراد را از دیدگاه روانشناسی مورد مطالعه قرار داد.هویت اجتماعی آن بخش از خودانگاره فرد است که از ادراک عضویت در یک گروه اجتماعی مشتق می‌شود .نظریه هویت اجتماعی آنچنانکه نخستین بار توسط هنری تاجفل و جان ترنر در دهه‌های هفتاد و هشتاد میلادی بیان شد، مفهوم هویت اجتماعی را به مثابه شیوهای برای تبیین رفتار میانگروهی معرفی کرد.نظریه هویت اجتماعی در بهترین تعبیر نظریه‌ای است که رفتارهای میانگروهی مشخصی را بر اساس ادراک منزلت گروهی متفاوت، ادراک مشروعیت و پایداری آن تفاوتهای منزلتی، و ادراک توانایی جدا شدن از یک گروه و پیوستن به گروه دیگر، پیش‌بینی می‌کند. این تعبیر در تضاد با جاهایی قرار می‌گیرد که واژه «نظریه هویت اجتماعی» برای ارجاع به نظریه‌پردازی عمومی درباره خودهای اجتماعی انسان به کار رفته‌است. به علاوه، نظریه هویت اجتماعی هرگز بنا نبوده است که نظریه‌ای عمومی برای دسته‌بندی اجتماعی باشد؛ هر چند برخی پژوهشگران آن را بدان شکل هم به کار برده‌اند. با آگاهی از محدودیت‌های چشم‌انداز نظریه هویت اجتماعی بود که جان ترنر و همکارانش[3] نظریه خواهرخواندهای را در قالب نظریه دسته‌بندی خود طرح کردند که بر اساس روشن‌بینی‌های نظریه هویت اجتماعی ساخته شده بود تا زمینه عمومی‌تری برای خود و فرایندهای

1-Alex Haslam
2-Eric Erickson
3-John Turner et al

گروهی ایجاد کند. واژه رویکرد هویت اجتماعی یا دیدگاه هویت اجتماعی برای توصیف دستاوردهای هر دو نظریه هویت اجتماعی و نظریه دسته‌بندی خود پیشنهاد شده‌است(زمانی و اصغرپور،۱۳۹۳).

عوامل تهدید کننده همبستگی اجتماعی در سطح محلات

از نظر تعریف، همبستگی اجتماعی، احساس مسئولیت متقابل بین چند نفر یا چند گروه است که از آگاهی و اراده برخوردار باشند و شامل پیوندهای انسانی و برادری بین انسان‌ها به طورکلی وحتی وابستگی متقابل حیات و منافع آن‌ها است. انسجام اجتماعی دلالت بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دارد که حاصل پذیرش، درونی کردن نظام آموزشی وهنجاری یک جامعه و وجود تعلق اجتماعی (احساس«ما» بودن) میان افراد آن جامعه است. سطح بالای انسجام، زمانی است که کنشهای افراد، اخلاقی و معطوف به یک جمع باشد. در این کنش‌ها مسئولیت و وفاداری در قبال دیگران به حد اعلای خود می رسد. انسجام اجتماعی، بر افزایش حجم و فراوانی تعامل و ارتباط متقابل اجتماعی و میزان اعتماد افراد جامعه نسبت به یکدیگر دلالت دارد. می توان انسجام اجتماعی را به احساس یکپارچگی افراد جامعه، روابط دوستانه و محبت آمیز، میزان روابط اجتماعی و تعامل های گروهی براساس ارزش های مشترک ومنسجم تعریف کرد(فردوسیان،۱۳۹۳). انسجام اجتماعی را نمی توان با اقدام از بالا به پایین دولت یا با توسل به سنت تضمین کرد، بلکه باید زندگی را به شیوه‌ای فعال‌تر از آنچه در نسل‌های پیشین بود ساخت و برای پیامدهای آنچه انجام می‌شود و عادت‌های شیوه زندگی که برگزیده ایم فعالانه تر مسئولیت بپذیریم و باید راه تعادل جدیدی بین مسئولیت‌های فردی و اجتماعی یافت. آگوست کنت[1] جامعه شناس فرانسوی، ملاک شکل گیری وفاق و همبستگی اجتماعی را بر توافق اذهان آدمیان می داند و معتقد است که جامعه به وجود نمی آید، مگر آنکه اعضای آن اعتقادات واحدی داشته باشند. افکار بر جهان حکومت می کند و جهان را دگرگون می سازد. به بیان دیگر، همه دستگاه‌های اجتماعی براساس عقاید بنا شده اند و بحران های سیاسی جوامع امروزی ناشی از هرج و مرج فکری آدمیان است. امیل دورکیم[2] جامعه‌شناس دیگر فرانسوی نیز معتقد است که همبستگی اجتماعی و وفاق ملی براساس ارزش ها و قواعد اخلاقی و پذیرش این ارزش ها از جانب اکثریت افراد جامعه صورت می گیرد و نقش کم رنگ مذهب در جامعه و فردگرایی در جوامع جدید، آفت بزرگ وفاق اجتماعی است. ابن خلدون دانشمند اسلامی، همبستگی اجتماعی را مبتنی بر عصبیت قومی می‌داند و معتقد است که جوهره حیات جمعی را پدیده تعلق اجتماعی و روح یاریگری به یکدیگر تشکیل می دهد که این روح یاریگری و عصبیت، همان ایجاد همبستگی اجتماعی است.اسلام به عنوان کامل ترین دین برای هدایت بشر، بهترین معیارها و محورها را برای وفاق اجتماعی و همبستگی امت اسلامی اصول و مبادی دین معرفی می کند که از فطرت سلیم بشری نشأت گرفته است(محسنی‌وجارالله‌ی،۱۳۹۷).

1-August Kent et al
2- Emile Durkheim

روش شناسی تحقیق

در این پژوهش روش تحقیق تبیینی (از نوع رابطه ای و به هر دوشکل همبستگی وعلّی) و مقایسه‌ای (از نوع پارامتری) است. بر مبنای هدف روش تحقیق از نوع کاربردی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بوده که بعد از برآورد اعتبار و پایایی در بین پاسخگویان توزیع گردید. برای این منظور ابتدا برای جمع‌آوری مطالب مربوط به موضوع مطالعه ایجاد پشتوانه‌ی علمی و نظری، با استفاده از مطالعه کتابخانه‌ای جمع‌آوری شد. برای تعیین‌حجم نمونه در جامعه آماری منطقه از روش خوشه‌بندی استفاده شده است. سپس افراد نمونه از این خوشه‌ها با استفاده از شیوه‌ی نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده اند. برای اطمینان از روایی محتوا، درموقع ساخت ابزار(پرسشنامه) از نظرات کارشناسان و متخصصین مربوطه استفاده شد. برای پایایی ابتدا پرسش نامه‌ی تهیه شده روی نمونه‌هایی از جمعیت نمونه اجرا گردید و آلفای کرونباخ همه‌ی مولفه‌های آن به دست آمد که بالای ۰/۷ است. پس از گردآوری داده‌ها، براساس آمارهای توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار Spss، از آزمون‌های تحلیل رگرسیون، بتا و آزمون t روابط بین متغیرها بررسی گردید.

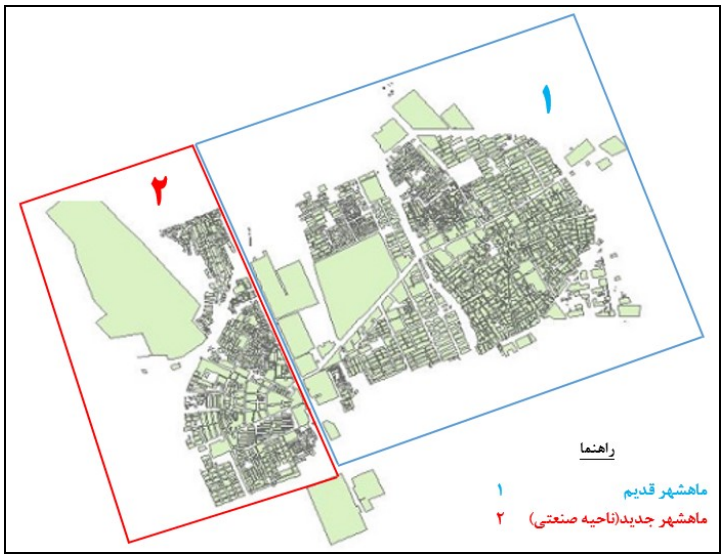

شکل ۱- موقعیت مناطق منتخب

مآخذ: نگارندگان، ۱۳۹۷

برای تعیین حجم نمونه، جمعیت شهر ماهشهر در سال ۱۳۹۵ براساس آمار اعلام شده برابر با ۱۶۲۷۹۷ نفر می‌باشد. برای محاسبه حجم نمونه از فرمول کوکران بکارگیری شد و حجم نمونه به شکل زیر بدست آمد.

$$n=\frac{\frac{Z^2pq}{d^2}}{1+\frac{1}{N}\left(\frac{Z^2pq}{d^2}-1\right)}$$

n: حجم نمونه آماری

N: حجم جامعه آماری

d: خطای مجاز را معمولاً برابر ۰,۰۵ در نظر می گیرند

Z: مقدار متغیر نرمال با سطح اطمینان-α ۱ است. در آزمون دودامنه مقدار z برای سطح اطمینان ۹۵ درصد برابر ۱,۹٦ و برای سطح اطمینان ۹۹ درصد برابر ۲,۵۸ است.

p: نسبت برخورداری از صفت مورد نظر (مثلا جمعیت مردان)

q= (1-p): نسبت عدم برخورداری از صفت مورد نظر (مثلا جمعیت زنان). معمولا p و q را ۰,۵ در نظر می‌گیرند. این محاسبه با سطح خطای ۵ درصد صورت می‌گیرد.

محدوده مورد مطالعه

بندرماهشهر از لحاظ جغرافیایی در طول ٤۹ درجه و ۱۳ دقیقه و ۲٤ ثانیه و عرض ۳۰ درجه و ۳۰ دقیقه و ۵ ثانیه قرار گرفته است. و ارتفاع آن از سطح دریا ۳ متراست.از شمال به اهواز و رامهرمز، از مشرق به امیدیه، از غرب به شادگان و از جنوب به ، خلیج فارس محدود است. شهرستان بندرماهشهر با ۷۳۱۲/۵ کیلومتر مربع مساحت در جنوب استان خوزستان و در ساحل شمالی دهانهٔ خورموسی درشمال‌غربی خلیج‌فارس و در ۱۲ کیلومتری شمال شرقی بندر امام خمینی واقع است. جمعیت ماهشهر طبق نتایج سرشماری ۱۳۹۵ معادل ۱٦۲۷۹۷نفر بوده است. ماهشهر دارای دو منطقه شهرداری می‌باشد. منطقه ۱ که به ماهشهر قدیم معروف است؛ و منطقه ۲ که به ناحیه صنعتی. بخش‌های بندرماهشهر قدیم شامل: طالقانی، کوی آزادگان، فازهای ۱، ۲، ۳، ٤، ۵، و ٦، کوی گلستان، کوی سعدی، شهرک طالقانی(کوره‌ها)، شهرک رجایی (زنجیر)، شهرک مدنی و بافت قدیم که از خیابان های اصلی آن می‌توان به: خیابان امام خمینی، شهید منتظری، سعیدی، مطهری، شریفی، طالقانی، باهنر، ۲۲ بهمن و همچنین بازار قدیم (جنگ زده‌ها و روز) اشاره کرد. بخش های ناحیه صنعتی شامل: ۲۱۸ دستگاه، ۵۲ دستگاه، کارگری‌ها، SQها، ، کویتی‌ها، فارابی، ۱۸۰ دستگاه،آتلانتیک می باشد. مردم بندرماهشهر به علت موقعیت شهر دارای قومیت‌های مختلفی هستند که در کنار بومی‌های خود بندر ماهشهر، زندگی می‌کنند. مانند لر، بختیاری و عرب وحتی کرد و ترک و اتباع خارجی(سایت شهرداری بندرماهشهر، ۱۳۹٦).

شکل ۲- عکس هوایی موقعیت محدوده شهری بندرماهشهر

مآخذ: https://www.google.com/maps/place/Bandar-e+Mahshahr

بحث و یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

از کل حجم نمونه که به صورت تصادفی انتخاب شده اند، ۲٦۱ نفر مرد و ۱۳۹ نفر زن می‌باشند. وضعیت سنی پاسخگویان در ٤ رده مورد ارزیابی قرار گرفته است. در رده بندی سنی از کل حجم نمونه، ۳۲ نفر زن و ۳٦ نفر مرد کمتر از ۲۰ سال، ۱۷۲نفر زن ۲۳۲ نفر مرد ۲۰ تا ٤۰ سال، ۵۰ نفر زن و ۱٦٤ نفر مرد ٤۰ تا ٦۰ سال ۲٤ نفر زن و ۹۰ نفر مرد ٦۰ سال و بیشتر بوده اند. با توجه به این اعداد، مشاهده می‌گردد که گروه سنی ۲۰ تا ٤۰ سال با با بیشترین فراوانی در بالاترین رده و گروه سنی ٦۰ سال و بیشتر با کمترین فراوانی در پایین ترین رده قرار می گیرد. ارزیابی وضعیت تحصیلی پاسخگویان در ۵ رده صورت گرفته است که شامل بی سواد، ابتدایی و راهنمایی، دیپلم، فوق دیپلم و لیسانس و فوق لیسانس و بالاتر است. نتایج به دست آمده نشان می دهد که، ۸۲ نفر ابتدایی و راهنمایی، ۱۵۲ نفر دیپلم، ٤۹٤ نفر فوق دیپلم و لیسانس، ۷۲ نفر فوق لیسانس و بالاتر بوده اند. بر این اساس در بین پاسخگویان، افراد فوق دیپلم و لیسانس با فراوانی ۱۱۷ نفر در بالاترین رده و افراد بی سواد در پایین ترین رده قرار می گیرند. وضعیت شغلی پاسخگویان در ۸ رده ی کلی شغل خانه دار، کارمند، کارگر، آزاد، کشاورز، بازنشسته، محصل و دانشجو و فاقد شغل مورد ارزیابی قرار گرفته است. در رده بندی اشتغالات اصلی از کل حجم نمونه برحسب وضعیت شغلی ۷۲ نفر خانه دار، ۳۵۲ نفر کارمند، ۱۰٤ نفر کارگر،۱۳۸ نفر آزاد، ٦ نفر کشاورز، ۳٤ نفر بازنشسته، ۳۸ نفر محصل و دانشجو و ۵٦ نفر فاقد شغل بوده اند.

یافته های استنباطی

پرسش‌نامه توزیع شده در چهار متغیر/شاخص(مباحث کلی، تعلق‌مکانی، عوامل اجتماعی، و منظر وفضاهای شهری طراحی) و ۲۲ سوال یا گویه طرح شده است. با توجه به داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها می‌توان میزان رضایت‌مندی ساکنان را بر اساس مؤلفه‌های مدل عملیاتی پژوهش نیز تفکیک کرد. برای محاسبهٔ وضعیت رضایت‌مندی در هر یک از معیارهای مورد نظر، از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است. مقدار T در این آزمون، نشانگر رضایت‌مندی بالاتر از حد متوسط و مقدار منفی T نشان دهندهٔ رضایت‌مندی پایین تر از حد متوسط متوسط است: با توجه به نتایج آزمون T در تمامی زیر معیارها مثبت می‌باشد و میانگین بدست آمده در طیف پنج گزینه ای بالاتر از میانگین نظری یعنی ۳ است. پس وجود رابطه معنادار بین هر سه معیار در هر دو ناحیه قدیم و جدید ماهشهر مورد تایید می‌باشد(جدول۱).

۱.متغیر/شاخص مباحث کلی: با توجه به نتایج جدول۱، آزمونT در تمامی زیرمعیارها مثبت می‌باشد و میانگین بدست آمده در طیف پنج گزینه ای بالاتر از میانگین نظری یعنی ۳ است پس وجود رابطه معنادار بین هر سه معیار در هر دو ناحیه قدیم و جدید ماهشهر مورد تایید می‌باشد. در بررسی چهار متغیر/شاخص پژوهش با استفاده از آزمون T نتایج یافته‌های بدست آمده به قرار زیر است.

جدول۱- نتایج آزمون *T* در شاخص مباحث کلی

شماره	سوال	محله	T	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین اختلاف	فاصله اطمینان ۹۵٪	
							بالا	بالا
۱	دلیل سکونت شما در محله چیست؟	قدیم	۱/۲۰۶	٤	۰/۲۹٤	۰/۰۰۰	۱۳۲/۱۱	-۵۲/۱۱
		جدید	۱/۱۸۲	٤	۰/۳۰۳	۰/۰۰۰	۱۳۳/۹۷	-۵۳/۹۷
۲	چه پتانسیلی در محله‌تان بیشتر سبب ایجاد حس تعاملات اجتماعی در بین ساکنان می‌شود؟	قدیم	۱/۱۱۷	٤	۰/۲٦۲	۰/۰۰۰	۱۲۵/۱٦	-٤۵/۱٦
		جدید	۱/۱۷۳	٤	۰/۲۹۱	۰/۰۰۰	۱۱۰/۵۸	-۳۰/۵۸
۳	محله تان چه احساسی را به شما القا می‌کند؟	قدیم	۰/۰۰۰	٤	۰/۰۵۱	۱/۰۰۰	۷۰/۲۰	-٦۷/۰۰
		جدید	۰/۰۰۵	٤	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۸٦/۸۸	-۸٦/۸۸

مآخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

۲.متغیر/شاخص تعلق مکانی: با توجه به نتایج جدول۲، که براساس آزمونT محاسبه شده است. در تمامی معیارها در هر دو منطقه قدیم وجدید منفی می‌باشد. که میانگین آن نیز کمتر از عدد سه است. یعنی رابطه معناداری بین آن‌ها وجود ندارد. در این میان میزان نمره T به معیار به چه میزان محله زندگی‌تان احساس تعلق را در شما ایجاد می‌کند از همه کمتر می‌باشد. به خصوص در منطقه قدیم ماهشهر میزان t کمتر است که بیانگر این مطلب می‌باشد که میزان حس تعلق به منطقه بسیار کم می‌باشد و علاقه‌ای به منطقه ندارند.

جدول۲- نتایج آزمون*T* در شاخص تعلق مکانی

شماره	سوال	محله	T	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین اختلاف	فاصله اطمینان ٪۹۵	
							بالا	پائین
٤	به چه میزان محله زندگی‌تان احساس تعلق را در شما ایجاد می‌کند؟	قدیم	-۲/۲٤۱	٤	۰/۲۸۲	-۱/۷۰	۸٦/۵۸	-۲۲٦/۵۸
		جدید	-۱/٤٤۹	٤	۰/۲۲۱	-۱/۱۰	۳٦/٦۲	-۱۱٦/٦۲
۵	تا چه حد به اتفاقاتی که در محله‌تان رخ می‌دهد آگاه هستید؟	قدیم	-۰/٦٤۳	٤	۰/۵۵۵	-۰/٤۵۸	٦٦/۳۱	-۱۰٦/۱
		جدید	-۰/۲۹۸	٤	۰/۷۸۱	-۰/۱۸۸	۸۳/۱۸	-۱۰۳/۱۸
٦	تا چه حد تمایل به ادامه زندگی در محله تان را دارید؟	قدیم	-۰/٦۱٤	٤	۰/۵۷۲	-۰/٤۳۱	۱۰۵/٦۵	-۱٦۵/٦۵
		جدید	-۰/۰٦٦	٤	۰/۹۵۱	-۰/۰۰۱	٦۵/۹۱	-٦۹/۱۱

مآخذ: یافته‌های تحقیق،۱۳۹۷

۳.متغیر/شاخص منظر وفضاهای شهری

باتوجه به نتایج آزمونT در جدول۳، محله ماهشهرجدید نمره آزمون t در تمامی معیارها مثبت می‌باشد و میانگین آن بالاتر از ۳ است. براین اساس نمره آزمون t در محله منتخب ماهشهر قدیم در تمامی معیارها منفی است و میانگین به دست آمده کمتر از ۳ است که نشان می دهد همبستگی معناداری بین سوال ها وجود ندارد.

جدول۳- نتایج آزمون تی در شاخص منظر و فضاهای شهری

شماره	سوال	محله	T	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین اختلاف	فاصله اطمینان ٪۹۵	
							بالا	پائین
۷	آیا نماد ها و نشانه‌های شهری کافی برای شناسایی محله شما وجود دارد؟	قدیم	- ۰/۲۷۱	٤	۰/۷۹۹	-۰/۱۵۸	۹۲/۲٦	-۱۱۲/۲٦
		جدید	۰/۰۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۵٦/۵۱	-٦۲/۵۵
۸	به نظر شما نمای ساختمان‌ها در محله شما مطلوب است؟	قدیم	-۰/۱۰۹	٤	۰/۹۱۸	-۰/۰۹۸	۱۲۲/۲۰	-۱۳۲/۲۰
		جدید	۰/۰۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۸۳/۹۹	-۸٤/٤۵
۹	آیا به نظر شما منظر شهری در محله شما مطلوباست؟	قدیم	-۱/٤٤۸	٤	۰/٦۷۸	-۱/۲۵۹	۱۰٤/۰٦	-۱٤٤/۰٦
		جدید	۱/۳٤۷	٤	۰/۷٤٦	۰/۰۰۰	۹۰/۰۸	-۷۰/۰۵
۱۰	به نظر شما در محله شما فعالیت ها و عملکرهای جاذب جمعیت وجود دارد؟	قدیم	-۰/٦۸٦	٤	۰/۵۳۱	-۰/۵۸۹	۹۱/٤۵	-۱۵۱/٤٦
		جدید	۰/۰۱۲	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۵۷/۹٦	-۵۷/۸۹
۱۱	آیا محله زندگی تان دارای اهمیت فرهنگی و تاریخی ویژه‌ای است؟	قدیم	-۲/۱۸۹	٤	۰/٤۸۹	-۲/۰۹۸	۷۳/۹٤	-۱۳۳/۵٤
		جدید	۰/۰۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	٦۳/۸۷	-۹۹/۵۲
۱۲	آیا بافت و ساخت محله شما در ایجاد	قدیم	-۱/۲۹۵	٤	۰/۲٦۵	-۱/۱۱٤	٤۵/۷۳	-۱۲۵/۷۳

۱۳	همبستگی اجتماعی تأثیر داشته است به نظر شما از نظر زیبا شناسی محله شما زیبا و مناسب است؟	جدید	۰/۰۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۷۲/٦٥	-۷۰/٥٦
		قدیم	-۰/۳۱۸	٤	۰/۷٦۷	-۰/۲۸٥	۷۷/٤٤	-۹۷/٤٤
		جدید	۰/٤۱۹	٤	۰/٦۹۷	۰/۰۰۰	۷۲/۲٦	-٥٦/۲٦

مآخذ: یافته‌های تحقیق،۱۳۹۷

٤.متغیر/شاخص اجتماعی

باتوجه به نتایج آزمونT در جدول٤، نشان می‌دهد. معیارهای رضایت از روابط همسایگی در محله در محله ماهشهر قدیم بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. معیارهای تمایل به حل مشکلات و مسائل این شهر، میزان مشارکت در برنامه های اجتماعی، احساس تعهد کردن نسبت به دیگران، میزان مسئولیت در قبال هنجارها، ارزش‌ها وقواعد عمومی زندگی در محله ماهشهر قدیم میزان t مثبت می‌باشد که این مسئله بیانگر وجود رابطه معنادار بین این معیارها است. درحالی‌که معیارهای میزان استحکام خانواده‌ها (طلاق، ازدواج)، احساس امنیت و میزان نیازها و امکانات و یک‌دست بودن محله به لحاظ فرهنگی و اجتماعی در محله منتخب ماهشهر قدیم میزان t منفی می‌باشد. که این مسئله بیانگر عدم وجود رابطه معنادار و رضایت ساکنین می‌باشد. در محله منتخب ماهشهر جدید معیارهای میزان استحکام خانواده‌ها (طلاق، ازدواج)، احساس تعهد کردن نسبت به دیگران در محله و میزان یکدست بودن محله به لحاظ فرهنگی و اجتماعی، میزان t منفی است و سایر معیارها میزان t مثبت می‌باشد که بیانگر وجود رابطه معنادار می‌باشد.

جدول٤- نتایج آزمونT در شاخص اجتماعی

شماره	سوال	محله	T	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین اختلاف	فاصله اطمینان ۹۵٪	
							بالا	پائین
۱٤	آیا از روابط همسایگی در محله خود احساس رضایت می‌کنید؟	قدیم	۱/۷۳۹	٤	۰/٥۰۱	۰/۰۰۰	۱۰۲/۷۲	-٥۹/٥۲
		جدید	۱/۳۹٥	٤	۰/۷۱۳	۰/۰۰۰	۸۰/۲۳	-٦۰/۲۳
۱٥	تا چه حد نسبت به حل مشکلات و مسائل این شهر تمایل به مشارکت دارید؟	قدیم	۰/٤۲۰	٤	۰/٦۹٦	۰/۰۰۰	۱٥۲/۳٤	-۱۱۲/۳٤
		جدید	۰/۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۸٥/۱٦	-۸٤/۱۱
۱٦	میزان مشارکت در برنامه های اجتماعی محله‌تان تا چه حد می‌باشد؟	قدیم	۰/۲۲۹	٤	۰/۸۳۰	۰/۰۰۰	۱۳۱/۰٤	-۱۱۱/۰۱
		جدید	۰/۰۰۲	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	٤٤/۹۷	-٥٥/۲۸
۱۷	محله شما به لحاظ فرهنگی و اجتماعی به چه میزان یک‌دست می‌باشد؟	قدیم	-۰/۲۲۲	٤	۰/۸۳٥	۰/۰۰۰	۱۳٤/۸	-۱۱٤/۸٥
		جدید	-۰/۱۷۷	٤	۰/۸٦۸	۱/۰۰۰	۸۳/۲۱	-۷۳/۰۱
۱۸	به چه میزاناحساس تعهد کردن نسبت به دیگران در محله شما وجود دارد؟	قدیم	۰/۱٥۹	٤	۰/۸۸۱	۱/۰۰۰	۹۲/۱٦	-۸۲/۱٦
		جدید	-/۰۲۰	٤	۰/٦٤٥	-۰/۰۰۲	٤٥/۷٥	-٦٥/۷۲
۱۹	میزان استحکام خانواده‌ها (طلاق، ازدواج)در محله‌تان تا چه حد است؟	قدیم	-۰/٤۱۰	٤	۰/۷۰۳	-۰/۱۲۲	٥۷/۷۳	-۷۷/۷۱
		جدید	-۰/۲٤۳	٤	۰/۸۲۰	-۰/۱۰۸	٥۲/۰٦	-٦۲/۱٦
۲۰	تا چه میزان به در قبال هنجارها، ارزش‌ها	قدیم	۰/۳۸۰	٤	۰/۷۲۳	۰/۰۰۰	۸۲/۹۹	-٦۲/٤٥

	وقواعد عمومی زندگی در محله‌تان احساس مسئولیت دارد؟	جدید	۰/۹۵۲	٤	۰/۳۹۵	۱/۰۰۰	۸٤/۵۸	-٤۱/۳۸
۲۱	آیا شما در محله‌تان احساس امنیت می‌کنید؟	قدیم	-۰/۷۱۰	٤	۰/٤۱۷	-۰/٦٤۲	۲۹/۱۰	-٤۹/۱۱
		جدید	۰/۰۰	٤	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	٦۰/۲۳	-۵۸/۱٤
۲۲	تا چه حد محله تان نیازها و امکانات را برای شما تأمین می‌کند؟	قدیم	-۲/۲۰۲	٤	۰/۰۰۸	-۲/۱۰۱	۵۲/۳۸	-۱۳۲/۳۸
		جدید	۱/۸۸۹	٤	۰/٤۲٤	۰/۰۰۰	۸۲/٤۱	-٤۲/۵٤

مآخذ: یافته‌های تحقیق،۱۳۹۷

تحلیل رگرسیون و ضرایب بتا متغیرها/شاخص‌ها: ضریب همسبتگی عددی بین ۱ تا ۱- است. ضریب همبستگی بین صفر تا ۱ به معنی داشتن همبستگی مثبت است و هرچه این ضریب به ۱ نزدیک‌تر باشد همبستگی قوی‌تر است. همبستگی مثبت یعنی با افزایش نمره یک متغیر نمره متغیر دیگر نیز افزایش می‌یابد، مثلاً با افزایش نمره افسردگی نمره اضطراب نیز افزایش می‌یابد. ضریب همبستگی بین ۰ تا ۱- به معنی داشتن همبستگی منفی بین دو متغیر است و هرچه عدد به ۱- نزدیک‌تر باشد یعنی همبستگی منفی قوی‌تر است. همبستگی منفی یعنی با کاهش نمره یک متغیر نمره متغیر دیگر کاهش می‌یابد، مثلاً با افزایش افسردگی میزان شادکامی کاهش می‌یابد. یافته های تحقیق نشان می دهد که بیشترین همبستگی در محله منتخب ماهشهر قدیم و جدید بین شاخص اجتماعی و همبستگی اجتماعی می‌باشد. این میزان همبستگی در ماهشهر قدیم بیش از ماهشهر جدید است. ضریب همبستگی در هر دو محله نیز همبستگی بسیار قوی و مثبت بین همبستگی اجتماعی و زیرشاخص های چهارگانه را تأیید می کند. رتبه‌بندی معیارها در محله منتخب شهر ماهشهر قدیم براساس آزمونT را نشان می‌دهد. بدین ترتیب حس رضایت از روابط همسایگی بیشترین امتیاز و حس تعلق مکانی به محله کمترین امتیاز را کسب کرده‌اند. این مسئله بیشتر نشأت گرفته از این مسئله می‌باشد که افراد ساکن در این محله بیشتر قومی وطایفه‌ای می‌باشند و به شهر ماهشهر مهاجرت کرده‌اند(جدول۵).

جدول۵- نتایج همبستگی بین متغیرها در محلات مورد مطالعه

نام محله	مباحث کلی		تعلق مکانی		مناظر وفضاهای شهری		اجتماعی	
	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار
ماهشهر قدیم	۰/۸۲٤	۰/۰۰	۰/۸۵۹	۰/۰۰	۰/۸۳۷	۰/۰۰	۰/۹۲۳	۰/۰۰
ماهشهر جدید	۰/۷۸۹	۰/۰۰	۰/۷٤۵	۰/۰۰	۰/۷۲٤	۰/۰۰	۰/۸۲٤	۰/۰۰

مآخذ: یافته های تحقیق: ۱۳۹۷

براساس نتایج جدول۵، بیشترین همبستگی در محله منتخب ماهشهر قدیم و جدید بین شاخص اجتماعی و همبستگی اجتماعی می‌باشد. این میزان همبستگی در ماهشهر قدیم بیش از ماهشهر جدید است. نتایج کلی از ضریب همبستگی در هر دو محله نیز همبستگی بسیار قوی و مثبت بین همبستگی اجتماعی و زیرشاخص های چهارگانه را تأیید می کند. در

واقع این ضریب نشان دهندۀ میزان تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای مشاهده شده(زیرشاخص ها و عوامل سازندۀ همبستگی اجتماعی) برمتغیروابسته(همبستگی اجتماعی زندگی) است. برای شناسایی مهم‌ترین عوامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی در ماهشهر، براساس نتایج تحقیق مهم‌ترین عوامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی، قوم‌گرایی، احساس تبعیض، احساس محرومیت و ناامیدی، عدم آگاهی از حقوق شهروندی ، عدم حس تعلق مکانی و ناهمگونی جمعیت می‌باشد. در هر دو منطقه قوم‌گرایی مهم‌ترین عامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی می‌باشد(جدول٦).

جدول٦- خلاصه ای از نتایج مدل ضریب همبستگی

	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب	انحراف معیار
ماهشهر قدیم	۰/۹۰۲	۰/۹۳۲	۰/۹۱٦	۰/۰۲۱
ماهشهر جدید	۰/۹٦۱	۰/۹٤٥	۰/۹٤۱	۰/۰۳۲

مآخذ: یافته های تحقیق،۱۳۹۷

باتوجه به تحلیل یافته‌ها در نهایت می‌توان به بررسی و پاسخ فرضیه‌های مطرح شده در این پژوهش پرداخت. در فرضیه اول پژوهش که به نظر می‌رسد مؤلفه اجتماعی در بندرماهشهر تأثیر زیادی بر همبستگی اجتماعی در سطح محلات بندر ماهشهر دارد. براساس جدول۷، مشاهده می گردد؛ بیشترین همبستگی در محله منتخب ماهشهر قدیم و جدید بین شاخص اجتماعی و همبستگی اجتماعی می‌باشد. این میزان همبستگی در ماهشهر قدیم بیش از ماهشهر جدید است. بدین ترتیب فرضیه اول تأیید می‌شود.

در بررسی فرضیه دوم پژوهش که به نظر می‌رسد عوامل مختلفی در ایجاد همبستگی اجتماعی در سطح محلات بندرماهشهر به عنوان عوامل تهدید کننده نقش دارند. براساس نتایج جدول۸، مشاهده می گردد مهم‌ترین عوامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی در این شهر قوم‌گرایی، احساس تبعیض، احساس محرومیت و ناامیدی، عدم آگاهی از حقوق شهروندی ، عدم حس تعلق مکانی و ناهمگونی جمعیت می‌باشد. در هر دو منطقه قوم‌گرایی مهم‌ترین عامل تهدید کنندۀ همبستگی اجتماعی می‌باشد. براین اساس نتایج فرضیه دوم تأیید می‌شود.

جدول۷- نتایج همبستگی بین متغیرها در محلات مورد مطالعه

نام محله	مباحث کلی		تعلق مکانی		مناظر وفضاهای شهری		اجتماعی	
	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار	پیرسون	سطح معنادار
ماهشهر قدیم	۰/۸۲٤	۰/۰۰	۰/۸۵۹	۰/۰۰	۰/۸۳۷	۰/۰۰	۰/۹۲۳	۰/۰۰
ماهشهر جدید	۰/۷۸۹	۰/۰۰	۰/۷٤٥	۰/۰۰	۰/۷۲٤	۰/۰۰	۰/۸۲٤	۰/۰۰

مآخذ: یافته های تحقیق،۱۳۹۷

جدول۸- عوامل تهدید کنندهٔ همبستگی اجتماعی در بندر ماهشهر

عامل	ماهشهر قدیم		ماهشهر جدید	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
قوم‌گرایی	۷۵	۱۸/۷	۲۰۲	۵۰/۵
احساس تبعیض	۸۸	۲۲	٤۲	۱۰/۵
احساس محرومیت و ناامیدی	۱۰۲	۲۵/۵	۱۱	۲/۷
عدم آگاهی از حقوق شهروندی	۲٤	٦	۳۰	۷/۵
عدم حس تعلق مکانی	۹۰	۲۲/۵	۹۵	۲۳/۵
ناهمگونی جمعیت	۲۱	۵/۳	۲۱	۵/۳

مآخذ: یافته های تحقیق،۱۳۹۷

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بررسی‌ها نشان می‌دهد که رسیدن به همبستگی اجتماعی یک پروسه‌ی ظریف وپیچیده است. مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری همبستگی اجتماعی، مانند اعتماد، امنیت و مشارکت در محله‌هایی که روابط اجتماعی ازمیزان کمی و کیفی بالاتری برخورداراست، شکل می‌گیرند. درفضاهایی که اعتماد، انسجام اجتماعی، امنیت، روابط متقابل و همبستگی قوی‌تری وجود دارد، سطح بالایی از همبستگی اجتماعی در محله‌هایی که شرایط محیطی و ساختار کالبدی، شرایط مطلوبی را برای حضور ساکنان در بخش‌های مختلف محله فراهم می‌کنند، دیده می شود. در این راستا، می‌توان گفت محله‌هایی که از درجه‌ی بالایی از همبستگی اجتماعی برخوردارند، پایدارترند. از این رو در محله‌ای که ساکنان نسبت به محل زندگی‌شان احساس تعلق خاطر، هویت و غرور دارند افراد از بروز آسیب‌ها جلوگیری می‌نمایند و به نوعی امنیت جامعه‌ی محلی خود را تأمین می‌کنند. بدین ترتیب، می‌توان ساده‌ترین راه در راستای دستیابی به شکل‌گیری همبستگی اجتماعی را الگوی ساخت کالبد فیزیکی دانست. علاوه بر آن، اگر کالبد به درستی طرح‌ریزی گردد، راهکاری پایدار خواهد بود و به سادگی دچار زوال و نابودی نمی‌شود. بنا بر آنچه گفته شد، مطالعات نشان می دهد که میان شکل‌گیری تعاملات اجتماعی در محله، که موجب شکل‌گیری همبستگی اجتماعی می شود، با میزان پایداری محله ارتباط تنگاتنگی وجود دارد.به لحاظ همبستگی اجتماعی همانطور که پیشتر ذکر شد، اعتماد، امنیت و مشارکت در محله‌ها و حس تعلق مکانی بسیار مهم می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد بیش از نیمی از ساکنین به دلیل نزدیکی به محل کار وتحصیل در این محلات زندگی می‌کنند به همین دلیل حس تعلق مکانی در این محلات نیز بسیار کم است که میزان آزمون t در هر دو محله منفی می‌باشد. در پایان می توان به پیشنهادهای زیر اشاره کرد: نخست آنکه لازم است مسأله افزایش جمعیت شهری و حفظ ترکیب کنونی آن توأم با اصلاحات مورد نیاز در دستور کار برنامه‌ریزی شهری قرار گیرد.

-ثانیاً ضرورت دارد با توجه به ریشه‌های اقتصادی و اجتماعی کاهش همبستگی اجتماعی و در تلاش برای حل معضلات، شرایط تغییر مطلوب در روابط اجتماعی در منطقه فراهم گردد.

– به نظر می‌رسد توزیع و تجهیز امکانات و خدمات در سطح شهروندان، مانع عمده‌ای در جلوگیری از تشدید تعارض‌های شهری و در نتیجه فرسایش روابط انسانی است. در ماهشهر قدیم توزیع خدمات و امکانات متناسب با جمعیت منطقه نمی‌باشد. به همین دلیل مردم این منطقه به شدت از احساس تبعیض و محرومیت رنج می‌برند که مسئولین در این راستا باید اقداماتی را انجام دهند.

–به علاوه لازم است فرهنگ شهرنشینی و شهروندی از جمله موضوع حقوق شهروندی به گونه‌ای مؤثر و قابل تعمیم مورد بازپروری شهری قرار گیرد، چرا که با سازوکار فوق یتوان شرایط تأمین بسیاری از نیازها را که خود معلول فقدان نظام روابط مطلوب انسانی در شهر است فراهم کرد. این موضوع قابل توجه است که شهرنشین بودن صرفاً معنای شهروندی را نمی‌رساند. تنها با وجود حس شهروندی است که مفهوم مسئولیت و حقوق شهری تحقق پیدا می کند. بنابراین ضرورت دارد که برای تکوین پایدار همبستگی شهری، نوعی درک و احساس شهروندی توسط نهادها و سازمان‌هایی چون شهرداری ها، مراکز اداری در سطح شهرهای بزرگ، نهادهای رسانه ای، فرهنگسراها و انجمن های غیردولتی مورد آموزش و توسعه قرار گیرد. این مسئله برروی قومی‌گرایی منطقه نیز تأثیر بسیار می‌گذارد

–استفاده از رسانه و فضای مجازی در جهت مقابله با قومیت گرایی منطقه که تأثیر فوق‌العاده زیادی برروی همبستگی اجتماعی منطقه دارد. تعصب به سنت و قومیت مانع از رشد و توسعه منطقه می‌شود. این مسئله را می‌توان با آموزش دادن و افزایش آگاهی مردم به خصوص در نسل‌های بعدی کاهش داد.

منابع و مأخذ

۱.ابراهیم‌زاده، عیسی، وکماسی، حسین(۱۳۹۳). ارزیابی و تحلیل کیفیت خدمات شهرداری بر اساس مدل سرکوال (مطالعه موردی: شهرداری شهر سنقر). *فصل‌نامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری*، ۲(٦)، ۱۵۳-۱۷۲.

۲.توحیدیان، یاسمن، نوابخش، مهرداد وآقاجانی‌مرساء، حسین (۱۳۹۷). بررسی عوامل تهدید کننده‌ی همبستگی اجتماعی درسطح محلات تهران. *فصل‌نامه مطالعات جامعه‌شناختی‌شهری*. ۸(۲۸): ۱٦۷-۱۹۰.

۳.چنگیزی، نگار، واحمدیان، رضا(۱۳۹۲). بررسی شاخص‌های هویت‌شهری دربافت تاریخی(نمونه موردی: بازار کرمان). *فصل‌نامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی*، ۳(۱۱)، ۵۳-٦۳.

٤.زمانی، فائزه، و اصغرپور، احمدرضا(۱۳۹۳). تأثیر ویژگی‌های اجتماعی و فیزیکی فضای شهرداری بر صحت اجتماعی مجتمع‌های مسکونی(مطالعه‌موردی :مجتمع آپارتمان‌های جدید شهری). *ششمین همایش ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر شهر سازنده*، آبان‌ماه، ۱۳صفحه.

۵.سایت شهرداری بندرماهشهر (۱۳۹٦).

٦.سلجوقی، سارا، راستی، امید، و نارویی، پیمان (۱۳۹۹). بررسی تنوع هویت‌های اجتماعی در شهر وعوامل تهدید کننده همبستگی اجتماعی در سطحمحلات. *دومین کنفرانس ملی علوم انسانی و توسعه*، دانشگاه پیام نور فارس، اسفندماه، ۹صفحه.

۷.فردوسیان، فرشته(۱۳۹۳). *اصول و مفاهیم طراحی شهری سنتی و مدرن در ایران* .ترجمه کبریا صداقت رستمی، انتشارات مانی،چاپ اول، ۳۰٤صفحه

۸.محسنی، منوچهر، وجارالهی، عذرا(۱۳۹۷). *مشارکت اجتماعی در ایران* . انتشارات یادداشت، چاپ سوم، ۱٦۸صفحه.

۹.محمدپور، احمد (۱۳۹۲). *روش تحقیق کیفی ضدروش مراحل و رویه های عملی در روش شناسی کیفی*. نشر جامعه شناسان، چاپ دوم، ۳۵۲ صفحه.

۱۰.محمودی‌نژاد، هادی (۱۳۸۹). *فضا و مکان در طراحی شهری. انتشارات طحان، چاپ دوم، ۲۱٦ صفحه.*

۱۱.موسوی، یعقوب(۱۳۹۱). پدیده کاهش همبستگی اجتماعی در کلان‌شهرها. *فصل‌نامه برنامه ریزی وآمایش فضا*، ٦(۲)، ۱۱۳-۱۳۳.

۱۲.نقی‌زاده، محمد، وطغیانی، شیرین(۱۳۹۰). ضرورت مدیریت بحران‌های هویتی در فضاهای شهری. *فصل‌نامه هویت شهر*، ۵(۹)، ۷۳-۸۲.

۱۳.یزدانی، محمدحسن، علی‌پور، ابراهیم، و محمودی، ایوب(۱۳۹۸). بررسی و تحلیل هویت محلات شهری باتاکید بر حس تعلق به مکان در محلات سیزده گانه حاشیه شهر اردبیل. *فصل نامه جامعه شناسی نهادهای اجتماعی*، ٦(۱٤): ۳۹-۹.

14.Adger, N., (2011). Social and Ecological Resilience: is They Related?. Progress in human geogra-phy, 24(3): 347-364.

15.Delanti, G., (2003). Urbanization in Developing Countries, England, Englewood Cliffs, Prentice Hall.

16.Ismail, I. S., Shamsuddin, S., & Sulaiman, A. B. (2008). An evaluation of resident's perception of identity in Putrajaya new town. Jurnal Alam Bina, 13(4):37-51.
17.Ujang, N., Zakariya, K., (2015). The Notion of Place, Place Meaning and Identity in Urban Regeneration. Vol,170: 709-717.

منبع اینترنتی

18. https://www.google.com/maps/place/Bandar-e+Mahshahr,+